

Н. І. Липчик,
к. т. н., докторант кафедри публічного адміністрування,
Міжрегіональна Академія управління персоналом
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7761-1972>

DOI: 10.32702/2306-6814.2023.24.194

СУЧАСНІ ДЕТЕРМІНАНТИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА РОЗВИТОК ПРОЦЕСУ СТАНДАРТИЗАЦІЇ Й СЕРТИФІКАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ

N. Lypchak,
PhD in Technical Sciences, Doctoral student of the Department
of Public Administration, Interregional Academy of Personnel Management

MODERN DETERMINANTS AFFECTING THE DEVELOPMENT OF THE PROCESS OF STANDARDIZATION AND CERTIFICATION OF PRODUCTS

Метою дослідження є визначення основних детермінантів, що впливають на розвиток стандартизацію й сертифікацію продукції. Доведено, що стандартизація та сертифікація продукції є динамічними процесами, які тісно пов'язані з зовнішнім середовищем, в якому вони функціонують. Зміни у цьому середовищі, такі як технологічний прогрес, економічні коливання, політичні події чи навіть соціальні тренди, мають безпосередній вплив на параметри та вимоги, які визначають стандарти і сертифікацію. Визначено детермінанти, що впливають на розвиток стандартизації й сертифікації продукції. Встановлено, що впровадження сучасних технологій та цифровізація потенційно можуть запропонувати вирішення проблем, що виникають внаслідок військової ситуації, таких як порушення ланцюжків постачання або виробничі обмеження. Отже, визначальні чинники стандартизації мають бути гнучкими та реагувати на технологічний прогрес. Виділено, що дослідження факторів, що визначають стандартизацію та сертифікацію продукції, життєво важливі для забезпечення економічної стабільності, довіри споживачів, ефективної інтеграції нових технологій і дотримання екологічної та соціальної відповідальності. Охарактеризовано сучасні технології та цифровізація швидко змінюють виробничі процеси та можливість продукції. Стандарти повинні йти в ногу із цими змінами, щоб гарантувати безпечну та ефективну інтеграцію нових технологій у продукцію. Зазначено, що для України адаптація стандартів для забезпечення їхньої відповідності принципам екологічної стійкості та соціальної відповідальності має життєво важливе значення, особливо з урахуванням додаткового тиску з боку нинішнього воєнного стану. Доведено, що сучасне середовище в Україні зумовлене високою інтенсивністю змін й динамічністю. Система державного регулювання працює в унікальних умовах, при яких враховують як потреба військового часу, так і потреби для мирного населення, яке намагається ввести нормальний спосіб життя в глибокому тилу.

The purpose of the study is to determine the main determinants influencing the development of standardization and certification of products. It has been proven that standardization and certification of products are dynamic processes that are closely related to the external environment in which they operate. Changes in this environment, such as technological progress, economic fluctuations, political events or even social trends, have a direct impact on the parameters and requirements that define standards and certification. The determinants influencing the development of standardization and certification of products have been identified. It has been established that the introduction of modern technologies and digitalization can offer a solution to problems arising from the military situation, such as disruption of supply chains or production restrictions. Therefore, the determinants of standardization must be flexible and responsive to technological progress. It is highlighted that research into the factors determining product standardization and certification is vital to ensure economic stability, consumer confidence, effective integration of new technologies and compliance with environmental and social responsibility. Modern technologies and digitalization that are rapidly changing production processes and product capabilities are characterized. Standards must keep pace with these changes to ensure that new technologies are safely and effectively integrated into products. It is noted that adapting standards to ensure they comply with environmental sustainability and social responsibility principles is vital, especially given the additional pressure from the current martial law. It has been proven that the modern environment in Ukraine is due to the high intensity of change and dynamism. The system of state regulation operates in unique conditions, in which both the needs of wartime and the needs of civilians trying to establish a normal way of life in the rear are taken into account.

Ключові слова: стандартизація, сертифікація, детермінанти, сучасне середовище, розвиток стандартизації й сертифікації.

Key words: standardization, certification, determinants, modern environment, development of standardization and certification.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Активний перехід на орієнтування на нові міжнародні ринки вимагає дотримання високих стандартів якості власної продукції. Сьогодні проблем є дві. Перша в тому, що дуже тривалий час, українська продукція продавалася на ринках із низьким порогом входження, де на рівень якості не звертали сильної уваги (ринки російської федерації, республіки білорусь, тощо). Але з початком повномасштабного вторгнення це змінилося і тепер українська продукція повинна відповідати стандартам ЄС та інших провідних країн світу, якщо вона хоче бути конкурентоспроможною і допущеною на нові ринки. Це стосується і сертифікатів якості також. Іншою проблемою є корупція яка за тривалий час вкорінилася і стала причиною низької якості продукції, яка отримує стандарт якості і сертифікат лише завдяки корупційних дій. Причин і умов проблем є достатня кількість і тому сучасний механізм державного регулювання стандартизації й сертифікації продукції в Україні повинен адаптуватися під них і діяти в залежності від ситуації. Але для цього, слід визначити ключові так звані детермінанти які визначають сучасний стан розвитку стандартизації й сертифікації продукції в Україні.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Важливі аспекти дослідження державного регулювання стандартизації й сертифікації продукції розкри-

валися в роботах таких вчених як П.Я. Калита, Т.П. Калита, П.В. Іванюта, Л.М. Віткін, А. І. Мокій, Т. П. Яхно, І. Г. Бабець, Н. Г. Салухіна, О. М. Язвінська, Ю. Й. Гарасим, О. Силкін, М. Криштанович та інші. Однак ряд теорії і концепцій щодо визначення сучасних детермінантів, досі залишаються не розкритими в повній мірі, що і зумовило вибір даної тематики і її сучасну актуальність.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою дослідження є визначення основних детермінантів, що впливають на розвиток стандартизації й сертифікацію продукції.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Стандартизація та сертифікація продукції є динамічними процесами, які тісно пов'язані з зовнішнім середовищем, в якому вони функціонують [1—4]. Зміни у цьому середовищі, такі як технологічний прогрес, економічні коливання, політичні події чи навіть соціальні тренди, мають безпосередній вплив на параметри та вимоги, які визначають стандарти і сертифікацію. Коли технології розвиваються, вони змінюють спосіб, яким виробляються та використовуються продукти. Новітні відкриття можуть зробити існуючі стандарти застарілими, вимагаючи їх оновлення для забезпечення безпеки, ефективності та сумісності з сучасними технологіями. Це означає, що системи стандартизації повинні бути

Таблиця 1. Основні детермінанти що впливають на розвиток стандартизації й сертифікації продукції

№	Детермінанти	Сутність
1	Економічна конкурентоспроможність	Стандартизація та сертифікація відіграють життєво важливу роль на світовому ринку. Країни з усталеними стандартами часто розглядаються як надійніші торгові партнери. Це особливо важливо для України, де воєнна ситуація, що триває, створює серйозні проблеми
2	Безпека та довіра споживачів	Стандарти та сертифікати гарантують, що продукція є безпечною для споживачів. У контексті України, в умовах військової ситуації, підтримання високих стандартів безпеки стає ще важливішим
3	Адаптація до технологічних досягнень	Сучасні технології та цифровізація швидко змінюють виробничі процеси та можливості продукції. Стандарти повинні йти в ногу із цими змінами, щоб гарантувати безпечну та ефективну інтеграцію нових технологій у продукцію
4	Екологічні та соціальні наслідки	У процесах стандартизації та сертифікації також враховуються екологічні та соціальні наслідки. Для України адаптація стандартів для забезпечення їхньої відповідності принципам екологічної стійкості та соціальної відповідальності має життєво важливе значення, особливо з урахуванням додаткового тиску з боку нинішнього військового контексту
5	Реакція на зміни довкілля	Чинники, що визначають стандартизацію та сертифікацію продукції, не статичні; вони розвиваються разом із змінами довкілля. Для України це означає адаптацію стандартів до реалій економіки військового часу, що включає такі чинники, як брак ресурсів, зміна виробничих можливостей і порушення логістики

Джерело: сформовано автором.

гнучкими та здатними швидко адаптуватися до технологічних інновацій [5—7].

У сфері глобальної торгівлі та промисловості важливість стандартизації та сертифікації продукції неможливо переоцінити, особливо у контексті таких країн, як Україна, де зовнішні чинники, такі як військовий конфлікт, створюють унікальні проблеми та динаміку. Розробка цих стандартів та сертифікатів обумовлена безліччю факторів, які необхідно ретельно вивчити та зрозуміти з кількох ключових причин.

По-перше, економічна конкурентоспроможність країни нерозривно пов'язана з її здатністю встановлювати та підтримувати стандарти, визнані та шановані у всьому світі. Цей аспект є особливо актуальним для України, яка нині долає складності військової ситуації. Встановлення надійних стандартів гарантує, що продукція, що походить з таких регіонів, що постраждали від конфлікту, як і раніше, вважатиметься надійною і конкурентоспроможною на міжнародному ринку. Це не лише допомагає підтримувати економіку, а й створювати видимість нормальності та стійкості у торговельних відносинах. Крім того, першорядне значення має аспект безпеки та довіри споживачів. Стандарти та сертифікати є гарантією якості та безпеки, аспектів, які мають вирішальне значення в часи нестабільності. Для такої країни, як Україна, підтримка високих стандартів безпеки в умовах воєнного стану має вирішальне значення для забезпечення того, щоб як внутрішні, так і міжнародні споживачі зберегли довіру до української продукції. Ця довіра має важливе значення для стабільності ринків і може відіграти значну роль у відновленні та безперервності економіки.

Швидкий розвиток сучасних технологій та цифровізація також потребують динамічного підходу до стан-

дартизації. Оскільки виробничі процеси та можливості продукції зазнають трансформацій, стандарти повинні розвиватися відповідним чином, щоб інтегрувати ці досягнення безпечно та ефективно. У випадку з Україною впровадження сучасних технологій та цифровізація потенційно можуть запропонувати вирішення проблем, що виникають внаслідок військової ситуації, таких як порушення ланцюжків постачання або виробничі обмеження. Отже, визначальні чинники стандартизації мають бути гнучкими та реагувати на технологічний прогрес.

Крім того, екологічні та соціальні впливи продукції все частіше стають найважливішими компонентами стандартизації. Для України приведення стандартів у відповідність до екологічної стійкості та соціальної відповідальності має життєво важливе значення, особливо у світлі додаткового тиску, викликаного військовим конфліктом. Такий підхід не лише підвищує глобальне становище країни, а й забезпечує стійкість її економічної та соціальної системи у довгостроковій перспективі.

Основні детермінанти що впливають на розвиток стандартизації й сертифікації продукції, представлено на табл. 1.

Важливо, що визначальні чинники стандартизації та сертифікації продукції є статичними об'єктами; вони можуть змінюватися у міру розвитку довкілля. У такій країні, як Україна, яка нині перебуває у стані військового конфлікту, це означає, що стандарти мають бути адаптовані до таких реалій, як брак ресурсів, зміна виробничих можливостей та логістичні проблеми. Здатність швидко змінювати стандарти та процеси сертифікації у відповідь на такі зовнішні зміни має важливе значення для підтримки якості, актуальності та конкурентоспроможності продукції.

Виділимо ключові стратегічні напрямки удосконалення чинної системи стандартизації й сертифікації продукції в Україні (рис. 1).

На закінчення зазначимо, що дослідження факторів, що визначають стандартизацію та сертифікацію продукції, життєво важливі для забезпечення економічної стабільності, довіри споживачів, ефективної інтеграції нових технологій і дотримання екологічної та соціальної відповідальності. Це особливо важливо для України, де зовнішні чинники, такі як військові конфлікти, потребують детального та динамічного підходу до процесів стандартизації та сертифікації. Такі дослідження повинні постійно оновлюватися, щоб відображати мінливе середовище технологій, вимоги ринку та геополітичні ситуації.

Забезпечення відповідності українських стандартів міжнародним нормам та практикам є важливим для підвищення конкурентоспроможності української продукції на світовому ринку. Це також сприятиме спрощенню торговельних процесів і збільшенню експортного потенціалу країни

Поліпшення інфраструктури, що забезпечує контроль якості продукції, включаючи модернізацію лабораторій, навчання персоналу та впровадження сучасних технологій для тестування та аналізу

Забезпечення прозорості процесів стандартизації та сертифікації, що включає в себе відкритий доступ до інформації про стандарти, процедури оцінки відповідності та результати тестувань

Оновлення законодавства, щоб воно відповідало сучасним вимогам і міжнародним стандартам, забезпечуючи ефективне впровадження та дотримання стандартів та сертифікації

Рис. 1. Ключові стратегічні напрямки удосконалення чинної системи стандартизації й сертифікації продукції в Україні

Джерело: сформовано автором.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Підсумовуючи слід зазначити, що Сучасне середовище в Україні зумовлене високою інтенсивністю змін й динамічністю. Система державного регулювання працює в унікальних умовах, при яких враховують як потреба військового часу, так і потреби для мирного населення, яке намагається ввести нормальний спосіб життя в глибокому тилу. При цьому, нікуди не ділася глобалізація, цифровізація і перехід на Індустрію 5.0. Індустрія 5.0 взагалі унікальне явище, яке привносить значні зміни у процес виготовлення, виробництво, продаж, рекламу продукції. Штучний інтелект виходить на перший план і його задіяння для стандартизації і сертифікації лише питання часу. Але як при цьому це регулювати та які норми повинні використовуватися, щоб роботизація була безпечна і невикликала конфліктності в населення? На такі питання потрібно відповідати найближчим часом, але для України це можливо хіба в поствоєнний перед після перемоги.

Література:

- 1 Horiashchenko, Y., Taranenko, I., Yaremenko, S., Shevchenko, V., Mishustina, T., & Klimova, I. Integrated System of Enterprises' Innovative Development Management Under the Conditions of Post-Fordism. *Postmodern Openings*, 12 (3Sup1), 2021, 45—60.
- 2 Tverdokhlib, O., Opushko, N., Viktorova, L., Topolnyk, Y., Koval, M., & Boiko, V. The Digital Competences of a Specialist: Contemporary Realities of the Information and Technological Paradigm in the Age of Globalization. *Postmodern Openings*, 13 (1 Sup 1), 2022, 412—446.
3. Hatanaka, M., Bain, C. & Busch, L. Third Party Certification in the Global Agrifoods System, *Food Policy*, 2005, vol. 30 (3).
4. Meidinger, E. 'The Administrative Law of Global Private-Public Regulation: the Case of Forestry', *European Journal of International Law*, vol. 17 (1), 2006, pp. 47—51.
5. Ponte, S. & Gibbon, P. 'Quality Standards, Conventions, and the Governance of Global Value Chains', *Economy and Society*, vol. 34 (1), 2005, pp. 1—31.

6. Roht-Arriaza, N. 'Shifting the Point of Regulation: The International Organization for Standardization and Global Lawmaking on Trade and the Environment', *Ecology Law Quarterly*, vol. 22 (3), 1995, pp. 479, 489—491.

7. Vandenberg, M.P. 'The New Wal-Mart Effect: The Role of Private Contracting in Global Governance', *University of California at Los Angeles Law Review*, vol. 54, 2007, pp. 913.

References:

- 1 Horiashchenko, Y., Taranenko, I., Yaremenko, S., Shevchenko, V., Mishustina, T., & Klimova, I. (2021), "Integrated System of Enterprises' Innovative Development Management Under the Conditions of Post-Fordism", *Postmodern Openings*, vol. 12 (3Sup1), pp. 45—60.
2. Tverdokhlib, O., Opushko, N., Viktorova, L., Topolnyk, Y., Koval, M., & Boiko, V. (2022), "The Digital Competences of a Specialist: Contemporary Realities of the Information and Technological Paradigm in the Age of Globalization", *Postmodern Openings*, vol. 13 (1 Sup 1), pp. 412—446.
3. Hatanaka, M., Bain, C. & Busch, L. (2005), "Third Party Certification in the Global Agrifoods System", *Food Policy*, vol. 30(3).
4. Meidinger, E. (2006), "The Administrative Law of Global Private-Public Regulation: the Case of Forestry", *European Journal of International Law*, vol. 17 (1), pp. 47—51.
5. Ponte, S. & Gibbon, P. (2005), "Quality Standards, Conventions, and the Governance of Global Value Chains", *Economy and Society*, vol. 34 (1), pp. 1—31.
6. Roht-Arriaza, N. (1995), "Shifting the Point of Regulation: The International Organization for Standardization and Global Lawmaking on Trade and the Environment", *Ecology Law Quarterly*, vol. 22 (3), pp. 479, 489—491.
7. Vandenberg, M.P. (2007), "The New Wal-Mart Effect: The Role of Private Contracting in Global Governance", *University of California at Los Angeles Law Review*, vol. 54, pp. 913.

Стаття надійшла до редакції 08.12.2023 р.